

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 14 september 2022 **de heer Schulting** als getuige gehoord.

Voorzitter: Van der Lee

Griffier: Kruithof

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kat, Kathmann, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 15.44 uur.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het verhoor van de heer Schulting. Ik verzoek de griffier om hem binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **heer Schulting**:

Goedemiddag.

De **voorzitter**:

Goedemiddag, meneer Schulting. Welkom bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen ook weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen en hoe publieke en private partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. Wij onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen Groningen.

U bent zelf arbiter geweest en ook voorzitter van de Arbiter Bodembeweging. U wordt gehoord als getuige en dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft ervoor gekozen belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen. Ik verzoek u daarom te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Schulting de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door mevrouw Van der Graaf en mevrouw Kuik en mogelijk dat mevrouw Tielen op het eind ook nog enkele vragen aan u heeft.

De **heer Schulting**:

Ja.

De **voorzitter**:

Ja? Dan gaan we van start.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Meneer Schulting, u was van mei 2016 tot juli 2020 Arbiter Aardbevingsschade, later werd dat de Arbiter Bodembeweging. Vanaf mei 2018 was u daarvan ook de voorzitter. In dit verhoor willen we het er met u over hebben welke rol de Arbiter Bodembeweging heeft gespeeld bij de schadeafwikkeling in Groningen. Daarbij richten we ons ook op de manier waarop de Arbiter werkte en de rol van de NAM. Ook zullen we stilstaan bij het stopzetten van de schadeafhandeling op 31 maart 2017 en de daaropvolgende keuze om schades bestuursrechtelijk te gaan afhandelen.

In mei 2016 gaat de Arbiter Aardbevingsschade van start. Samen met vier andere oud-rechters wordt u dan aangesteld als arbiter. Door wie werd u daarvoor benaderd?

De heer **Schulting**:

Ik ben benaderd door de heer Van der Vinne, die later ook de eerste voorzitter van de arbiters is geworden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat waren uw overwegingen om op het verzoek in te gaan?

De heer **Schulting**:

Mijn overwegingen waren tweërlei van aard. Om te beginnen -- u zegt het al -- ben ik rechter geweest in mijn werkzame leven. Dat was een functie die mij goed beviel, dus ik zag ernaar uit om soortgelijk werk weer op te pakken nadat ik een aantal jaren gepensioneerd was geweest. Aan de andere kant

had ik ook wel meegekregen wat er allemaal in Groningen gebeurde en leek het mij een mooie taak en een uitdaging om een steentje bij te kunnen dragen aan de oplossing van de problemen die daar lagen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Met welk doel was de Arbiter opgericht?

De heer **Schulding**:

De Arbiter is opgericht met het doel om in geschillen tussen enerzijds NAM en anderzijds de gedupeerden uitspraak te doen. Zelf denk ik -- die gedachte is natuurlijk al heel snel bij mij opgekomen -- dat een achterliggende bedoeling zal zijn geweest om te werken aan herstel van het vertrouwen. De Arbiter Bodembeweging zou daar wel een rol in kunnen spelen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Waarom was de Arbiter nodig?

De heer **Schulding**:
Wat zegt u?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Waarom was de Arbiter nodig?

De heer **Schulding**:

De Arbiter was nodig omdat er heel veel schademeldingen zijn gedaan in die tijd, en ook nu nog, geloof ik. Die kwamen allemaal bij de NAM terecht. In veel gevallen leidde dat wel tot een oplossing, in de zin dat er een afspraak gemaakt kon worden tussen de schademelder en de NAM, maar in een aantal gevallen lukte dat niet. Die schademelders bleven dus met lege handen en zetten niet de stap naar de rechtbank -- dat had wel gekund. Al doende bleven er steeds meer en steeds vaker ook onopgeloste zaken liggen. Iedereen vond dat onwenselijk.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U zegt: er waren veel schades, een aantal mensen kreeg die vergoed, maar er bleven ook mensen met lege handen achter, mensen van wie de schade niet werd erkend, maar deze mensen zetten vervolgens niet de stap naar de rechter.

De heer **Schulding**:
Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Daarvoor kwam de Arbiter. Wat kon u voor die mensen betekenen?

De heer **Schulding**:

Wij konden de mensen aanbieden: een snelle en laagdrempelige procedure die geleid werd door onafhankelijke en onpartijdige arbiters. Met name dat laatste, die onafhankelijkheid, was nieuw in het hele proces rond de afwikkeling van schade, want ik zei al: voordien werd het gedaan door NAM zelf.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoe laagdrempelig was de Arbiter, ook als je dat vergelijkt met een stap naar de rechter?

De heer **Schulding**:

Erg laagdrempelig. Er waren om te beginnen geen kosten aan verbonden. Het aanmelden gebeurde met een aanmeldformulier; ik geloof dat dat te verkrijgen was via internet. Je had natuurlijk ook geen advocaat nodig als schademelder. De arbiters op hun beurt waren een beetje vergelijkbaar met wat kantonrechters doen: actief, dat wil zeggen dat ze niet achteroverleunend aanhoorden wat de partijen te zeggen hadden en vervolgens de knoop doorhakten, maar dat zij ook actief bezig waren om te zoeken naar de waarheid in een bepaald conflict.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U schetste net al dat mensen niet de stap naar de rechter zetten. Werd daar een hoge drempel ervaren? Hoe hoog is de drempel om de stap naar de rechter te zetten dan voor een gedupeerde?

De heer **Schulding**:

De stap naar de rechter voorziet in vele drempels. Daar is ook onderzoek naar gedaan, met name vanuit de Rijksuniversiteit Groningen. Op verzoek van de Raad voor de rechtspraak is onderzoek gedaan om een laagdrempelige, snelle procedure eventueel onder te brengen bij de rechtspraak. In dat verband is natuurlijk ook gekeken naar de drempels die er zijn en hoe die beslecht zouden kunnen worden. Wat merkwaardigerwijs uit dat onderzoek naar voren kwam, was dat ik geloof de meeste mensen als antwoord op die vraag gaven dat ze niet wisten dat het kon. Dat is op zich natuurlijk een treurige uitkomst in ons land, dat mensen niet weten dat ze met een bepaald geschil met een andere partij naar de rechter kunnen gaan.

Daarnaast denk ik dat voor iedereen de kosten zeker een rol zullen hebben gespeeld, evenals de lange duur van procedures bij de rechtspraak, en, niet in de laatste plaats, de positie van de tegenstander, de NAM, een grote, sterke, machtige partij die zich, zo was denk ik de indruk, zou voorzien van allerlei advocaten. Dat kon de gewone gedupeerde allemaal niet opbrengen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dus de procedure bij de Arbiter was snel, er was geen advocaat nodig, er waren geen kosten en daardoor waren de drempel laag voor mensen. Er bestond ook al langer een Technische commissie bodembeweging. Daar kunnen gedupeerden ook terecht als ze ontevreden zijn over de schadeafhandeling. Wat was het verschil tussen de Arbiter en de Technische commissie bodembeweging?

De heer **Schulting**:

Dat durf ik niet te zeggen. Nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Vanaf 2 mei 2016 konden mensen zich melden bij de Arbiter. Lukte het al direct bij de start om zaken snel en eenvoudig tot een oplossing te brengen?

De heer **Schulting**:

Dat was natuurlijk wel een probleem waar wij tegenaan liepen. Want enerzijds sprak dat snelle, laagdrempelige en eenvoudige ons aan, maar aan de andere kant hadden we wel te maken met een weerbarstige en moeilijke materie. Dus we moesten wel even goed nadenken over hoe we dat zouden kunnen aanpakken. Daarbij werden we geholpen door de komst van het wettelijk bewijsvermoeden. Dat wettelijk bewijsvermoeden was er nog niet, maar was al wel in de maak. Vooruitlopend op dat wettelijk bewijsvermoeden en ook vergelijkbaar met dat bewijsvermoeden, hebben wij vast een arbitraal bewijsvermoeden gehanteerd. Dat was globaal gezegd van dezelfde snit als het latere wettelijk bewijsvermoeden. Dat vereenvoudigde het werk aanzienlijk.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Waren er bij aanvang al zaken of kwamen die later?

De heer **Schulting**:

Er waren al wel zaken, maar die werden mondjesmaat aangeleverd. Voordat de Arbiter aantrad, een jaar daarvoor ongeveer, is het CVW opgericht, een

uitvoeringsorganisatie voor de afhandeling van de schade voor de NAM. De schademeldingen die in die tijd gedaan werden, kwamen terecht bij het CVW. Daar werd de schade ook gemeld. Van het CVW kregen wij in het begin dossiers aangereikt, dossiers in zaken waarin het in het voorstadium niet was gelukt om tot een vergelijk te komen en die dus naar de Arbiter moesten. Aanvankelijk waren dat er heel weinig. Wij begrepen dat niet goed. Na enig aandringen werden het er wel meer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Bent u erachter gekomen waarom het er in het begin toch weinig waren?

De heer **Schulting**:

Nee, daar zijn we niet echt achter gekomen, nee. Misschien was het goed bedoeld, om ons even te laten wennen. Maar of dat echt zo was, weet ik niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik ben benieuwd hoe die procedure er precies uitziet. Kunt u ons meenemen in welke stappen er worden gevolgd in zo'n procedure bij de Arbiter?

De heer **Schulting**:

Wel, nadat wij het dossier aangereikt krijgen ... Ik hoop dat u niet van mij verlangt dat ik alle administratieve stappen ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat hoeft niet.

De heer **Schulting**:

Nee. Dat zou ik ook niet precies weten. Het dossier werd natuurlijk eerst samengesteld met alle stukken die daarin behoorden te zitten. In het reglement wordt genoemd welke stukken dat zijn. Doorgaans was dat in ieder geval een rapport van een expert die door de NAM was ingeschakeld. Dat werd de "eerstelijns-expert" genoemd. Die had de schade beoordeeld voor de NAM, had die meestal ook wel op een foto gezet, er een dossier van gemaakt en had dat ook beoordeeld. Het is natuurlijk denkbaar dat na zo'n eerste beoordeling de schademelder daar tevreden mee was. Dan hield het ook op. Maar in onze zaken was dat natuurlijk nooit het geval, anders zouden ze niet bij ons gekomen zijn. Dan werd er een contra-expert benoemd voor de schademelder. Die deed het nog eens een keer dunnetjes over. Dus die maakte ook een rapport en trok daar ook zijn conclusies uit.

Beide experts gingen dan aan tafel om te kijken of ze er onderling uit zouden kunnen komen. Soms lukte dat. Dan moest met het resultaat van dat overleg de schademelder natuurlijk nog wel akkoord gaan. Dat gebeurde ook regelmatig wel. Maar in de zaken waarin het ook in dat stadium niet lukte om overeenstemming te bereiken, werd de zaak bij ons voorgelegd. Wij beschikten dus over die beide rapporten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U had dan dus twee rapporten van experts voor u liggen. En u moest als arbiter daar een weg in maken: wat is dan het eindoordeel?

De heer **Schulting**:

Ja, wat is dan het eindoordeel? Soms waren er meer zaken omdat in het verleden ook al wel een derde deskundige -- die werd in die tijd merkwaardig genoeg ook al een "arbiter" genoemd -- door de NAM werd ingeschakeld. Dat namen we dan ook mee.

Als wij het dossier bij elkaar hadden gesprokkeld, werd er een datum gepland waarop er een schouw werd gehouden. Daar begon het mee. Dan gingen we dus naar het huis. We gingen in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de NAM, de schademelder, de beide experts en ook nog ondersteuning in de vorm van een jurist van de Arbiter naar het pand, we bekeken de schade, we spraken daarover, en spraken ter plekke ook al wel over de verschillen tussen de beide experts, om eens even goed te kijken hoe het nou precies zat. Als dat achter de rug was, gingen we met het hele gezelschap naar het gemeentehuis van de desbetreffende gemeente, waar een zaal was gereserveerd door ons. Daar hielden we dan een zitting.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U ging naar het huis. Daar werd een schouw gehouden. De verschillende experts lichtten misschien nog een aantal schades toe. Was het dan voor u eigenlijk al duidelijk wat u ging zeggen in die zaal?

De heer **Schulting**:

Nee, in de zaal. Zo'n zitting begon met partijen die in de gelegenheid werden gesteld om hun zegje daarover te doen. Dat hoorden wij aan. Dan was er meestal ook nog wel een tweede ronde in de vorm van hoor en wederhoor. In beginsel zou daarmee de zitting beëindigd kunnen worden, maar vaak hadden we natuurlijk al wel een idee welke kant het op zou moeten gaan en onderzochten we in ieder geval de mogelijkheid om een schikking te

bewerkstelligen tussen partijen. En als dat lukte -- in heel veel gevallen lukte dat ook wel -- legden we die schikking vast in een zogeheten "vaststellingsovereenkomst", waar ter plekke beide partijen hun handtekening onder zetten. Daarmee was de kous dan af.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Dat zijn dan schikkingen. Dan komen beide partijen iets overeen. Hoe zit het als er een uitspraak volgt? Wat is de status daarvan?

De heer **Schulting**:

De status van die uitspraak? Die is mager. Wij deden uitspraak volgens het reglement binnen zes weken. Aanvankelijk lukte het ook heel aardig om die termijn veilig te stellen. Ik zeg "mager", omdat in het reglement van de Arbiter, dat weer steunde op samenwerkingsafspraken tussen de NAM, EZ en de NCG, was bepaald dat de schademelder in het geheel niet gebonden was aan de uitspraak. Die kon dus als het een hem of haar onwelgevallige uitspraak was, die naast zich neerleggen en alsnog naar de rechter stappen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Gebeurde dat weleens?

De heer **Schulting**:

Dat hebben wij niet meegemaakt, nee. Met betrekking tot de NAM was bepaald dat de NAM in beginsel de uitspraak zou nakomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In beginsel?

De heer **Schulting**:

In beginsel, ja. Dat is een forse beperking gebleken, in die zin dat het eigenlijk altijd als een zwaard van Damocles boven de Arbiter heeft gehangen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik heb een beetje een beeld van wat de zwaarte, de status, is van de uitspraak. We komen straks nog uitgebreid op dit punt terug. Dan wil ik toch nog even naar de beoordeling van die schadezaken door de experts en de contra-experts. Wat was uw algemene indruk van de kwaliteit van deze rapporten?

De heer **Schulting**:

Niet overweldigend. Het waren vaak rapporten waarin ... De problematiek rond de aardbevingsschade openbaart zich met name daar waar het gaat om het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een oorzaak als een aardbeving, het vaststellen van de causaliteit tussen de beving en de schade. Dat is een heel lastig punt. Dat zult u inmiddels wel begrepen hebben. Daar brandden de experts in dat stadium meestal hun vingers ook niet aan, al hadden ze daar wel een oordeel over en dat oordeel was meestal gebaseerd op aannames met betrekking tot mogelijke andere oorzaken. Dat is op zich ook niet zo vreemd denk ik, want die experts waren natuurlijk niet opgeleid om enige deskundigheid te hebben op het gebied van aardbevingsschade, maar ze waren mogelijk wel opgeleid om iets te vinden van de gebruikelijke schadeoorzaken in de bouw: zetting, krimp, et cetera.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zit er voor u ook nog een duidelijk verschil in kwaliteit tussen aan de ene kant de expert van de NAM en aan de andere kant de expert die ...

De heer **Schulting**:

Ik denk dat die in dat stadium uit hetzelfde hout gesneden waren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het was dus niet zo dat die erg in kwaliteit van elkaar verschilden?

De heer **Schulting**:

Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We lezen in het rapport Laagdrempelige procedure aardbevingszaken Groningen uit april 2018 dat het contrast tussen de inbreng van de expert van de NAM en de expert van de bewoner erg groot is. Dat staat dus in dat rapport, maar dat was niet de waarneming die u had?

De heer **Schulting**:

Ik heb dat ook gelezen. Ik denk dat daarmee bedoeld is -- zo heb ik het in ieder geval geïnterpreteerd -- dat de verschillen in bevindingen nogal groot waren, dat waar de ene expert vond dat het allemaal krimp was, de andere expert met hetzelfde gemak zei "nee, het is allemaal aardbevingsschade", dat dat contrast significant was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Er waren vaak meer verschillen dan overeenkomsten tussen die beide experts, zo moeten we dat lezen?

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat is ook wat u aantrof in de zaken die voor u werden gebracht?

De heer **Schulting**:

Ja, ja. Met dien verstande dat die contra-experts, zoals die genoemd werden, de experts van de zijde van de schademelders, wel wat dieper groeven dan de experts van de NAM, in die zin dat de experts van de NAM eigenlijk alleen maar keken wat er boven het maaiveld aan schade aangetroffen werd, terwijl de contra-experts ook graag bereid waren om te kijken of er misschien toch ook iets aan de fundering mankeerde als gevolg van de aardbeving.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus die deden eigenlijk een bredere schouw dan de experts van de NAM. En als we dan kijken naar wat de partijen inbrengen: hadden de bewoners een gelijke kans in zo'n proces, qua expertise die ze konden inbrengen?

De heer **Schulting**:

Dat denk ik wel, ja, met de komst van die contra-expert. Er is natuurlijk ook een heel lange fase aan voorafgegaan zonder contra-expert. Toen lag het anders.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Bij de Arbiter zijn een kleine 3.000 zaken aangemeld, leert de Kamerbrief van minister Wiebes in maart 2020. Volgens een overzicht van de Nationaal Coördinator Groningen was daarbij tot en met 2018 in 62,6% van de gevallen -- heel precies -- sprake van een schikking voordat de arbiter inhoudelijk naar de zaak keek. Wat vond u ervan dat er in zo veel gevallen vooraf geschikt werd, dus voordat u ernaar kon kijken?

De heer **Schulting**:

Dat is verrassend. Kunt u nog even de datum noemen?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja. Wij halen uit de halfjaarrapportage van de Nationaal Coördinator over juli tot en met december 2018 een staatje met gegevens over de Arbiter en over het aantal binnengekomen zaken, afgeronde zaken, zaken die niet ontvankelijk zijn, zaken waarin er uitspraak wordt gedaan. We lezen daarin ook dat er zaken zijn waar een schikking vooraf aan de orde is. Dat is een significant aandeel: ruim 60%, 62,6%, van de gevallen. Dat leidt bij ons tot de vraag wat u daarvan vond, dat er voordat die zaak dan bij de arbiter kwam al een schikking werd getroffen, dus vooraf.

De heer **Schulding**:

Ik kan het niet goed verklaren voor zover het zaken betreft die al wel bij de Arbiter waren aangemeld, maar nog niet tot behandeling waren gekomen. Dat gebeurde natuurlijk weleens. Er is ook een tijd geweest -- ik denk dat dat een aanvang heeft genomen in de periode waar u nu over spreekt -- dat de NAM schademelders die de zaak bij de Arbiter hadden aangebracht nog eens nabelde om te kijken of er niet een schikking te treffen viel. Dat is ook wel gebeurd, maar niet in de mate die u noemt. Dat herken ik helemaal niet. Gelet op de periode, zou ermee bedoeld kunnen zijn ... Dit was ook de periode waarin de NAM in de zogenaamde "oude schades" een aanbod heeft gedaan. Dat hield verband met het stopzetten van het protocol waar de Arbiter onder viel en de komst van de TCMG. Er was nog een groep oude schades en daar moest ook iets mee gebeuren. Dat waren er ruim 6.000 en in al die schades heeft de NAM een aanbod gedaan en dat heeft in een groot aantal zaken tot een schikking geleid. Dus mogelijk is dat bedoeld.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Mogelijk is dat bedoeld. Wist u ook wat de inhoud van die schikkingen was?

De heer **Schulding**:

Van die schikkingen niet, nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Die kende u niet?

De heer **Schulding**:

Nee, nee. Want die zaken kwamen verder niet bij ons.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Zou het kunnen dat hiermee schikkingen worden bedoeld voorafgaand aan de uitspraak van de arbiter?

De heer **Schulding**:

Dat zou kunnen zijn, maar zo las u het niet voor. En als dat de bedoeling is, zou je wel in de buurt van die 62% kunnen komen, want er werden vrij veel zaken geschikt. Maar dat heb ik niet opgemerkt uit uw woorden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Oké. Even op dat spoor dan verder. Wat was er dan de reden van dat er in zo veel gevallen een schikking kwam?

De heer **Schulding**:

Ik denk omdat de arbiter zijn best deed om tot een schikking te komen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Met welke gedachte?

De heer **Schulding**:

Met welke gedachte? Dat is een gedachte die geen enkele rechter -- wij waren allemaal oud-rechters -- vreemd is, kijken, als je twee partijen voor je hebt, of het toch niet mogelijk is, op een wijze waar de partijen zelf niet op gekomen zijn, om tot een oplossing van het conflict te komen. De gedachte daarbij is dat partijen daar baat bij kunnen hebben. Dan wordt de procedure beëindigd. Het idee vat vorm dat partijen zelf toch ook hebben bijgedragen van het bereiken van een oplossing, dat niet alleen een rechter daar iets over gezegd heeft. Je bent van de zaak af. Je kunt weer rustig slapen. En zo vallen er nog wel wat meer voordelen te bedenken bij een schikking.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

We zien dat van de 751 zaken die tot en met 2018 wel inhoudelijk werden behandeld, het in ongeveer 53% van die zaken tot een uitspraak komt. In de overige 47% was er dan sprake van een vaststellingsovereenkomst tussen de NAM en de bewoner. Wat was de rol van de arbiter bij de totstandkoming van die vaststellingsovereenkomst?

De heer **Schulding**:

Die vaststellingsovereenkomst kwam vaak tot stand op de zitting. Ik heb u al verteld dat we op de zitting ook probeerden om een schikking te

bewerkstelligen. Als dat lukte, legden we het resultaat daarvan vast, ter plekke, in een vaststellingsovereenkomst.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Wat staat er dan in die vaststellingsovereenkomst?

De heer **Schulding**:

In die vaststellingsovereenkomst werd de schade genoemd die het betrof en die daarmee dus ook afgewikkeld zou zijn. Daarbij werd teruggegrepen op de rapporten van de experts. Daarin zijn die schades allemaal genoemd en genummerd. Er werd natuurlijk ook gezegd welk schadebedrag daaraan gekoppeld werd. In het merendeel, het grote merendeel, van de gevallen werd ook aangegeven dat de NAM aansprakelijkheid erkende voor die schades.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dat werd daar dan in opgenomen?

De heer **Schulding**:

Dat werd in de vaststellingsovereenkomst opgenomen. Dat was ook niet onbelangrijk, omdat dat een voorwaarde was om in aanmerking te kunnen komen voor de zogeheten "waardevermeerderingsregeling". Dan moest je ten minste €1.000 erkende schade hebben. Dan kwam je in aanmerking voor vergoeding van duurzaamheidsmaatregelen aan het huis tot een waarde van €4.000.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
In hoeverre stuurden de arbiters erop aan om te komen tot zo'n vaststellingsovereenkomst?

De heer **Schulding**:

Daar waren wij actief in. We probeerden eigenlijk altijd om te kijken of het tot een schikking kon komen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
U heeft net de redenen aangegeven, de achterliggende gedachte daarvan. Had dat ook gevolgen voor de jurisprudentie?

De heer **Schulding**:
Die schikkingen?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Nou, het moment dat de arbiter dan niet tot een uitspraak komt. Heeft u daar als arbiters ook over nagedacht?

De heer **Schulting**:

Dat had natuurlijk gevolgen voor de jurisprudentie, want die bouw je daar niet mee op.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Nee. Dus dat is een gegeven. In hoeverre heeft dat als overweging meegespeeld om al dan niet aan te sturen op zo'n vaststellingsovereenkomst?

De heer **Schulting**:

Nee, dat heeft niet meegespeeld. Wij zitten daar niet om jurisprudentie te maken. We zitten daar om geschillen op te lossen en dat deden we onder andere door te kijken of er een schikking getroffen kon worden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat vond u ervan dat NAM in een vaststellingsovereenkomst op liet nemen dat er uit coulance een vergoeding werd betaald?

De heer **Schulting**:

Dat vonden wij helemaal niks. Maar ja, partijen konden zich soms wel vinden in die formulering. Dat hield in dat ze er voor wat de schadevergoeding betreft wel uit konden komen, maar de NAM het niet over zijn lippen kon krijgen om de schade te erkennen als aardbevingsschade en dat is wat veel gedupeerden nou juist wel wilden. Het is wel voorgekomen dat de NAM voet bij stuk hield en dat niet deed en dat de schademelder dan zei: nou oké, doe dan maar uit coulance. Die had ook kunnen zeggen: nou, dan komen we er niet uit. Dan was er geen vaststellingsovereenkomst gekomen en dan had de arbiter uitspraak moeten doen. En ingeval daarbij de aansprakelijkheid van de NAM zou zijn vastgesteld, had de schademelder meer gekregen dan die coulanceregeling in de vaststellingsovereenkomst. Dat is toch te herleiden tot een keuze van onder meer de gedupeerde om toch maar akkoord te gaan met zo'n regeling.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Was de gedupeerde in staat om die inschatting te kunnen maken?

De heer **Schulting**:

Ja, ja, ja. En als die dat niet was, dan vertelden wij hem dat wel. Ik zei u al: we waren actief als arbiter en we werden ook geacht -- dat deden we ook -- om op dit soort aspecten te letten, die in de gaten te houden. U moet niet zo zien dat de arbiter coûte que coûte uit was op het treffen van een schikking. We probeerden dat vanuit de overtuiging dat dat in veel omstandigheden een goede oplossing kan zijn, maar als de schademelder aangaf dat hij dat niet wilde, dan probeerden we hem dat niet door de strot te duwen. Dan deden we het niet.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Is het weleens voorgekomen dat een gedupeerde akkoord was gegaan met een schikking waarbij de NAM de aansprakelijkheid niet erkende en zei "uit coulance betalen we" en dat de arbiter dacht: het was beter ... Laat ik het zo zeggen: heeft de arbiter altijd ingegrepen op het moment dat een uitspraak tot een beter resultaat voor de gedupeerde zou leiden, om dan toch over te gaan tot een uitspraak?

De heer **Schulting**:

Het is een vrij subtiel spel dat zich afspeelt tijdens zo'n zitting.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Kunt u ons daarin meenemen?

De heer **Schulting**:

Ik wil het proberen. De Arbiter is in de eerste plaats een onpartijdig orgaan, dus daar moeten we wel rekening mee houden. Het zijn twee partijen en het is niet zo dat de arbiter kiest voor één partij. De arbiter gaat wel ver in de voorlichting en zal ook zeker in geval van zo'n vaststellingsovereenkomst waarin geen aansprakelijkheid wordt erkend de schademelder daarop wijzen en ook op de consequenties daarvan, bijvoorbeeld het niet in aanmerking komen voor die waardevermeerderingsregeling, maar daar houdt het denk ik ook mee op dan. Ik denk niet dat er zaken zijn geweest waarin de schademelder akkoord is gegaan zonder dat hij of zij wist wat hij deed ten aanzien van die coulance.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

We zien in het rapport van de Raad voor de rechtspraak uit 2018, dat al even ter sprake is gekomen, dat het opvallend is dat de precieze inhoud van de schikkingen nooit wordt vermeld, met als gevolg dat voor de buitenwereld

onduidelijk blijft welk bedrag de NAM daadwerkelijk heeft toegekend. Wat is daar de reden van?

De heer **Schulting**:

Geen idee. Ik ben bang dat u dat aan de Raad voor de rechtspraak zult moeten vragen. In onze vaststellingsovereenkomsten -- ik heb het net ook gezegd -- werd altijd een bedrag vermeld. Anders had het ook geen enkele zin. Dat bedrag moest vervolgens door de NAM uitbetaald worden. Ik weet niet of u dat in dit stadium wilt horen, maar daar waren ook wel problemen mee. Maar het ging om dat bedrag natuurlijk en eventueel de aansprakelijkheid. Dat bedrag was nadrukkelijk gekoppeld in onze vaststellingsovereenkomsten aan bepaalde schades. Er waren ook wel schades die niet door de NAM erkend werden en die bleven dan ook buiten zo'n vaststellingsovereenkomst.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Tijdens de openbare verhoren hebben de heer Nijhoff en ook mevrouw Heite allebei verteld hoe zij aankeken tegen de onmogelijke keuze voor gedupeerden, het moeten kiezen tussen doorprocederen om hun gelijk te krijgen en het instemmen met een schikking om door te kunnen gaan met hun leven. Hoe kijkt u daartegenaan?

De heer **Schulting**:

Daar kan ik me heel veel bij voorstellen. Zeker de personen die u noemt, zijn een groot deel van hun leven bezig geweest met de aardbevingsschade en die hebben daar denk ik ook flink over geprocedeerd. En procederen kost niet alleen veel tijd, maar ook heel veel energie en veel nachtrust. Het kan je gezondheid schaden. Dat is geen pleziertje. Vandaar ook die laagdrempelige snelle procedure zoals die bij ons bedoeld was. Dat was om dat te voorkomen ook.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U noemde het al even in het begin: de arbiters zijn dan ook de eersten die gaan werken met het wettelijk bewijsvermoeden, waarbij bewoners dus niet hoeven te bewijzen dat de schade die ze hebben, gerelateerd is aan gaswinning, maar de NAM aannemelijk moet maken dat dat niet het geval is. Op welke manier gebruikten de arbiters het wettelijk bewijsvermoeden?

De heer **Schulting**:

Wij toetsten alle schades aan dat wettelijk bewijsvermoeden, keken of het

wettelijk bewijsvermoeden van toepassing was op die schades. Dat was in heel veel gevallen het geval. Wij hanteerden daarbij ook geen grens of contour of effect, hoe u het noemen wilt. Vanuit de gedachte dat de stand van de wetenschap op het moment waarop wij werkzaam waren nog niet zover was om in redelijkheid een grens voor het bereik van een trilling veroorzaakt door een beving te kunnen vaststellen, deden we dat niet. Een beetje teruggrijpend op de Kamerstukken, de parlementaire geschiedenis rond het wettelijk bewijsvermoeden, vonden wij het gerechtvaardigd om dat bewijsvermoeden in ieder geval te laten gelden in de gehele provincie Groningen. "Ten minste" zeiden we daarbij ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ten minste ...

De heer **Schulting**:

... zodat we ook nog de mogelijkheid openhielden om over de grens iets te doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kwam dat vaak voor, dat het over de grens was?

De heer **Schulting**:

Nee, dat kwam niet vaak voor. Wel op het eind. Toen zijn er ook zaken in Drenthe behandeld. Daar waren twee aanleidingen voor. Om te beginnen zijn dat een paar -- niet veel -- zaken geweest net over de Gronings-Drentse grens die wij in behandeling hebben genomen. Later heeft NAM zelf van ongeveer 500 schades in Drenthe die veroorzaakt waren vanuit twee met name genoemde bevingen, Emmen en Zuidlaren, gezegd: ook voor die schades geldt dat je die bij ons kunt claimen en komen we er niet uit, dan ligt de weg naar de Arbitrator open.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nou was dat wettelijk nog niet vastgelegd, dat bewijsvermoeden, maar jullie gingen er wel al mee aan de slag.

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waarom? Wat was de reden dat die lijn werd gekozen om toch daarmee aan de slag te gaan?

De heer **Schulting**:

Omdat inmiddels wel bekend was om welke reden de wetgever meende dat er wel aanleiding bestond om een bewijsvermoeden in de wet vast te leggen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus u wist: het zit eraan te komen?

De heer **Schulting**:

Ja, natuurlijk. Het zat eraan te komen en de argumenten daarvoor waren ook al wel bekend. Er is hier en daar nog weleens wat veranderd, maar in grote lijnen stond dat wel vast. De gedachte waarom het redelijk was om in dit geval tot een wettelijk bewijsvermoeden te komen, sprak ons aan. Wij keken er net zo tegenaan toen wij ons erin verdiepten en toen hebben we gedacht: dan lopen we in dit geval voor de muziek uit.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat betekende dit voor de NAM?

De heer **Schulting**:

Dit betekende ... Ik denk dat er door de toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden door de Arbitrer en ook het arbitraal bewijsvermoeden veel meer zaken werden toegewezen dan de NAM had ingeschat.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus dit pakte in het voordeel van bewoners uit?

De heer **Schulting**:

Dit pakte uit in het voordeel van de schademelders. Ik denk dat de NAM dat niet zo had ingeschat. En waarom pakte het uit in het voordeel van de schademelders? Omdat wij met toepassing van het bewijsvermoeden uiteindelijk concludeerden dat er sprake was van aardbevingsschade en aansprakelijkheid van de NAM, maar dat kwam mede doordat de NAM niet in staat was om dat bewijsvermoeden te weerleggen. Dan zijn we eigenlijk weer terug bij die rapporten van de experts. Die waren daartoe volstrekt ontoereikend.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zorgde dit nou ook voor een vereenvoudiging van de beoordeling?

De heer **Schulting**:

Zeker. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik wil u even meenemen naar een ander verhoor. Minister Jorritsma is bij de totstandkoming van de Mijnbouwwet tegenstander van het invoeren van de omkering van de bewijslast. Ik ga even een citaat voorlezen en ik ben benieuwd wat u van deze stelling vindt. Zij zegt: "Ik was daartegen, omdat ik helemaal niet geloofde dat de positie van de burger daar beter van werd. Degenen bij wie ze terecht moesten komen, waren bedrijven met heel diepe zakken. Dan weet ik echt zeker dat elke schadeclaim bij de rechter terecht kwam."

De heer **Schulting**:

In de praktijk is dat niet gebleken. Al moet ik daaraan toevoegen dat er in een later stadium, laten we zeggen eind 2019 en 2020, wel veel procedures waren waarin NAM en ook de gedupeerde tot het gaatje gingen, in die zin dat de NAM wel zijn uiterste best deed uiteindelijk om met behulp van deskundigenrapporten het bewijsvermoeden te weerleggen. Maar de eerste jaren was daar geen sprake van.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus in die eerste jaren was die vrees ongegrond, maar u zegt dat u eind 2020 wel zaken zag waarin partijen, zoals u zegt, tot het gaatje gaan en maar door blijven procederen?

De heer **Schulting**:

Ja, maar ik vind het wel een merkwaardige redenering. Want waar ben je dan bang voor? Als je niks doet, zit de schademelder in ieder geval met lege handen, want die is zelf niet in de positie om een batterij advocaten en deskundigen op zijn zaak te zetten. Ik vind het dus een wat merkwaardige redenering. Als u mij vraagt "wat vind je van het bewijsvermoeden?": ik vind het bewijsvermoeden een uitstekend middel in zo'n ingewikkelde problematiek als aardbevingsschade, waar -- ik zei het al een paar keer -- het heel erg moeilijk is de causaliteit of het ontbreken daarvan tussen de aardbevingen en schade vast te stellen. Dan vind ik het een heel goede uitkomst om te zeggen: nou, er zijn voldoende omstandigheden,

argumenten, om ervoor te pleiten dat dat probleem niet op het bordje van de schademelder komt te liggen, maar om dat dan maar bij de NAM te leggen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U ziet veel meer dat het voordelen oplevert voor degene die schade heeft. Zijn er ook nog nadelen?

De heer **Schulting**:

Als u ergens op hint, kun u mij helpen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee, ik vraag het open. Ik vraag het open. Zouden er nadelen zijn? De minister stelt in ieder geval dat zij die ziet. Vandaar.

De heer **Schulting**:

Dat is wel een ander aspect van het bewijsvermoeden. Ik zei al even dat het de NAM tegenviel dat wij zo veel zaken toewezen. De NAM was het ook geheel niet eens met de manier waarop wij het bewijsvermoeden toepasten. Dat heeft er denk ik snel toe geleid dat de NAM ontevreden was over de Arbiter. Ik herinner mij dat we al in augustus 2016 -- we waren koud een paar maanden bezig -- van Hans Alders te horen kregen dat de NAM van ons geschrokken was. Wij twijfelen er zelf niet aan dat de toepassing door de Arbiter van het bewijsvermoeden en de manier waarop ten gunste van de gedupeerden, uiteindelijk voor de NAM aanleiding is geweest om al heel snel bakzeil te halen en te proberen om weer van de Arbiter af te komen. En ja, daarvoor moest wel het protocol natuurlijk worden stopgezet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Daar komen we zo nog even op terug. Misschien op dit punt nog één vraag. Wat is het verschil tussen omkering van bewijslast en het bewijsvermoeden?

De heer **Schulting**:

Omkering van de bewijslast is heel rigoureuus. Dat hoef ik denk ik niet toe lichten. Het wettelijk bewijsvermoeden is eigenlijk een vorm van wat wel genoemd wordt "verlichting van de bewijslast". Het wordt wat makkelijker gemaakt. Maar als je de Kamerstukken er goed op naleest, kun je daaruit opmaken dat bij de behandeling van het wetsontwerp steeds gesproken werd -- ik denk zowel door de minister alsook door Kamerleden, maar laten we zeggen door de wetgever -- over omkering van de bewijslast. In dit geval zat

het heel dicht op elkaar. Misschien was er wel geen licht tussen het een en het ander.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Bij de vaststelling of schade mogelijk gerelateerd is aan de gaswinning, is er heel veel discussie over de schade die zich onder de grond bevindt: funderingsschade, scheefstand, verzakkingen. De heer Meiborg heeft daar vanmiddag in het openbaar verhoor ook het een en ander over gezegd. Vanaf welk moment kregen de arbiters met verzakkingen en scheefstand te maken?

De heer **Schulting**:

Wij hebben dat niet zo bijgehouden. Ik moet een klein beetje proberen te bedenken wat mij redelijk lijkt dat gebeurd is. Dan denk ik dat er zeker in het begin ook wel verzakkingen op ons bureau terecht zijn gekomen, maar daar deden we niks mee. Als u mij nou zou vragen of ik ergens spijt van heb, zou dat misschien een reden kunnen zijn. Wij hadden daar eerder wel iets mee moeten doen. Ik denk dat het met name aan de inbreng van de contra-experts en ook de gedupeerden zelf natuurlijk te danken is dat uiteindelijk die verzakkingen goed onder de aandacht zijn gebracht en gekomen van de Arbitrer. En waarom gebeurde er niks mee? Dat heeft denk ik te maken met de aanpak van de NAM van de schade, met name ook in het pre-Arbitertijdperk. De NAM keek niet onder de grond. Die keek alleen maar boven de grond en dat mag erg merkwaardig heten. Een trilling komt uit de grond. Ik ben geen deskundige op dit gebied hoor, maar een trilling komt uit de grond en als die in staat is om schade in de muur aan te richten, waarom zou die dan geen schade in de fundering kunnen aanrichten en waarom zou dat dan niet tot verzakking kunnen leiden? Het is dus een wat merkwaardige opvatting, in mijn visie, maar die deed wel opgeld in die tijd. Daar zijn wij enige tijd ook wel in meegegaan en dat is achteraf jammer. Uiteindelijk hebben we het roer omgegooid en hebben we besloten: daar moeten we wat mee doen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Op welk moment in de tijd is dat?

De heer **Schulting**:

Dat is denk ik goed in 2018 gebeurd.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

2018. Waarop baseerde de NAM de stelling dat alleen bovengrondse schade voor vergoeding in aanmerking zou komen?

De heer **Schulting**:

Geen idee, geen idee. Misschien kunt u dat aan de NAM vragen. Wat je daarover kunt bedenken, is dat schade in de ondergrond, in de fundering, doorgaans behoorlijk in de papieren loopt als je die wil vergoeden. Er is dus ook wel enig belang bij geweest om die schade niet mee te nemen, over het hoofd te zien, uit te sluiten of hoe je het noemen wilt. Maar ik ken geen stukken van NAM waarin staat om welke reden zij daar aanvankelijk niks mee deden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoe beoordeelden de arbiters de schades van scheefstand en verzakkingen? Hoe pakte u dat aan?

De heer **Schulting**:

Wij zagen die schades als fysieke schades in de zin van het wettelijk bewijsvermoeden en we pasten daar het bewijsvermoeden ook op toe. We waren er dus in beginsel net zo snel klaar mee als met bovengrondse schade, toen we het eenmaal toepasten. Met dien verstande dat, waarschijnlijk ook vanwege het financiële plaatje dat eraan hangt, het met name in dat soort zaken veelal kwam tot het benoemen van een deskundige, omdat een of beide partijen daarop aandrongen, om te kijken of het daadwerkelijk aardbevingsschade was. Dan zit je eigenlijk op het niveau van of het bewijsvermoeden al dan niet weerlegd kan worden. Dan benoemden wij een deskundige en uiteindelijk kwam het ook wel voor dat de NAM zelf ook nog een deskundige benoemde en de gedupeerde zich ook geroepen voelde dat te doen. Dan hadden we meerdere deskundigen over dezelfde schade.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoeveel waren dat er dan?

De heer **Schulting**:

Drie.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Drie deskundigen? En waren die het dan met elkaar eens?

De heer **Schulding**:
Lang niet altijd, nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Kunt u dat schetsen?

De heer **Schulding**:
Dat geeft denk ik aan hoe moeilijk het is, ook voor deskundigen, om echt iets te vinden van het causaal verband tussen aardbevingen en trillingen die daardoor worden veroorzaakt en schade aan bijvoorbeeld woningen. De ene deskundige kan tot de conclusie komen dat er absoluut geen sprake van is terwijl het voor de andere deskundige klip-en-klaar is.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
U schetste eerder al dat de ene deskundige in zijn bevindingen aangaf dat iets door krimp werd veroorzaakt en de andere deskundige door aardbevingsschade. Kon het zo zijn dat de ... Zat er ook een verband in welke deskundigen aan welke partijen gekoppeld waren in die gevallen? Kwamen bijvoorbeeld de deskundigen die door de schademelders werden meegebracht sneller tot de conclusie dat iets aardbevingsschade was en kwam de deskundige die door de NAM was aangewezen eerder met het voorstel dat er sprake was van krimp? Of ga ik dan te kort door de bocht?

De heer **Schulding**:
Het is kort door de bocht, maar ik kan het niet ontkennen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dit is wat u zag?

De heer **Schulding**:
Ja. Nee, zo was het ook.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Zo was het?

De heer **Schulding**:
Zo was het heel vaak, ja. Het patroon dat zich aftekende tussen de experts en de contra-experts zette zich vaak voort bij de deskundigen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat vond de NAM van de opstelling van de arbiters ten opzichte van de funderingsschade?

De heer **Schulting**:

De NAM was het daar absoluut niet mee eens.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoe gaven ze dat aan?

De heer **Schulting**:

De NAM liet dat ook merken. Als wij een deskundige benoemden, dan deden we dat in een tussenuitspraak. In die tussenuitspraak beslisten we dan bijvoorbeeld eerst dat het bewijsvermoeden van toepassing was en dat de schade aan de fundering ook onder het bewijsvermoeden valt, maar dat er nog wel aanleiding bestaat om te bezien of dat bewijsvermoeden al dan niet weerlegd kan worden. Daartoe benoemden we dan een deskundige. In dat stadium is de NAM toch regelmatig in de pen geklommen om ons erop te wijzen dat het absoluut onjuist was wat we deden. Datzelfde is ook wel gebeurd naar aanleiding van einduitspraken, waarbij de NAM nog probeerde om ons op andere gedachten te brengen. En dat waren geen kattenbelletjes. Dat waren flinke epistels, onderbouwde stukken waarom de arbiter het toch echt verkeerd zag, buiten de procedure om.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Daar gaan we u straks een paar vragen over stellen, om goed zicht te krijgen op hoe dat ging. Over het bewijsvermoeden. De arbiters hebben een advies ingewonnen, een juridisch advies laten opstellen, over de vraag of funderingsschade ook door mijnbouw kan ontstaan, zodat het bewijsvermoeden daarop van toepassing is. Dat is een advies dat u ook aan de enquêtecommissie hebt gestuurd. In hoeverre is dat advies breder bekend gemaakt?

De heer **Schulting**:

Niet dat ik weet, nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Misschien is het goed als u kort aangeeft wat de inhoud van dat advies betrof, over hoe om te gaan met het bewijsvermoeden.

De heer **Schulting**:

In het advies is met name gekeken naar de parlementaire geschiedenis van de wet tot invoering van het wettelijk bewijsvermoeden en de bestaande jurisprudentie op dat moment, waarbij met name is aanklopt bij de jurisprudentie van de Rechtbank Noord-Nederland. Met name in de Kamerstukken vond de adviseur aanleiding om het aannemelijk te kunnen achten dat het ook de bedoeling van de wetgever is geweest om fysieke schade aan bijvoorbeeld fundering, maar ik moet eigenlijk zeggen "om verzakking en scheefstand", ook onder het bewijsvermoeden te vatten. Dus het was een voorzichtige conclusie, die wij wel hebben overgenomen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dat advies had u gevraagd als arbiters en dat hebben de arbiters dus gebruikt bij het beoordelen van funderingsschade, maar dat advies is niet breder gedeeld?

De heer **Schulting**:

Niet dat ik weet. Nee, nee. Maar u mag er wel van uitgaan dat als wij in een uitspraak vaststelden dat het bewijsvermoeden ook van toepassing was op verzakking en scheefstand, we dat wel gemotiveerd deden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dat de arbiter dat gemotiveerd deed?

De heer **Schulting**:

Ja, ja. Niet zo: punt, het is van toepassing. Het was natuurlijk een conflictsituatie. We wisten dat de NAM daar anders tegenaan keek, dus we legden dat wel uit in de uitspraak.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wij zien in dat advies dat de parlementaire geschiedenis aangeeft dat de Kamerleden spreken over verzakkingen en dat de minister daar niet tegenin gaat. Dan is de conclusie: "Ik kan mij daarom voorstellen dat het begrip "fysieke schade" in art. 6:177a BW ook een verzakking van een gebouw omvat."

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja. Was de Tijdelijke commissie mijnbouwschade Groningen van dit advies op de hoogte?

De heer **Schulting**:

Ik durf het niet te beamen, maar ook niet te ontkennen. Het zou best kunnen zijn dat ik dat heb gedeeld met de TCMG, maar zeker weten doe ik dat niet. Ja, nou ja. TCMG had in die tijd wel ... Nou "gewoonte" is een groot woord. Die had in die tijd al wel voor het duidelijkheid scheppen in moeilijke kwesties een panel benoemd, bijvoorbeeld het panel dat aan de TCMG advies heeft gegeven over de toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Ik wilde even doorgaan op het punt van de verhouding met de NAM. De Arbiter komt voort uit afspraken met de Nationaal Coördinator, met de NAM en met Economische Zaken. U gaf al bij een aantal punten aan dat die verhouding soms gespannen is. Ik wil toch even beginnen met de afspraak dat de NAM zich in beginsel houdt aan de uitspraken van de Arbiter of die in beginsel opvolgt. Hoe werkte dat nou in de praktijk?

De heer **Schulting**:

Wij werden er al heel snel mee geconfronteerd en heel snel, dan moet u zo denken omstreeks september 2016. Wij hadden regelmatig overleg, over organisatorische zaken. Alle zaken die wij behandelden, moest de NAM ook behandelen. Daar moest dus wel enige afstemming over zijn: vakantiedagen, tijdstippen, plaatsen, locaties, et cetera. En er waren waarschijnlijk nog wat meer van dat soort onderwerpen. Wij hadden dus met enige regelmaat overleg, in het begin met het CVW en later met de NAM zelf. Bij een van die overleggen, zo omstreeks september 2016 al denk ik, is van de zijde van het CVW gesproken over een probleem met betrekking tot roerende grond, grond die in trilling wordt gebracht, meerdere keren, door kleine bevingen. Het CVW was van mening dat dergelijke kleine trillingen die wel iets doen met de grond absoluut geen schade kunnen veroorzaken. Wij dachten daar anders over. Toen is al wel vanuit het CVW de mogelijkheid geopperd om als wij dat zo zouden doen in een uitspraak, dat men dan naar de rechter zou stappen. Later heeft ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus als ik het goed begrijp: aan de voorkant wilde dan de directeur van het CVW ...

De heer **Schulting**:

Nee, dat was niet de directeur.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Een jurist? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Schulting**:

Een jurist, denk ik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Een jurist van het CVW wilde aan de voorkant eigenlijk al een kader meegeven.

De heer **Schulting**:

"Zo willen we het hebben en anders dan gaan we naar de rechter."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat deed u daarmee?

De heer **Schulting**:

Dat patroon heeft zich later, naar het eind toe steeds vaker, herhaald vanuit de NAM, dat er gewaarschuwd werd: pas op, we gaan naar de rechter. Of ... "we gaan naar de rechter"? "We zullen je uitspraak niet uitvoeren." Uiteindelijk is dat maar één keer daadwerkelijk gebeurd en dat is een zaak waarin overigens tussen de NAM en de schademelder toen wel een afspraak is gemaakt, een overeenkomst is bereikt, die financieel op hetzelfde neerkwam als de door de arbiter toegekende schadevergoeding. In die zaak heeft de NAM dus de uitspraak van de arbiter niet erkend en dus ook niet de aansprakelijkheid. Er is wel vaak mee gedreigd en wij hebben dat toch altijd wel als zeer bezwaarlijk ervaren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kan ik het een poging tot beïnvloeding noemen?

De heer **Schulting**:

Dat kunt u zo noemen, ja. Daar kan ik u direct geruststellend op antwoorden dat dat nooit gelukt is. Wij lieten ons daar niet door beïnvloeden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Voor mijn helderheid: u had overleggen met de NAM, eigenlijk over de procedure, over agenda-afspraken, en niet over inhoudelijke punten.

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En toch werden bij die afspraken dit soort punten ingebracht.

De heer **Schulting**:

Het is goed dat u het even aanroert. Het CVW en later ook de NAM probeerden in die overleggen altijd wel inhoudelijke punten aan te snijden en dit is dan zo'n inhoudelijk punt. Wij hebben keer op keer gezegd: "Dat moet je niet doen, want zo werkt het niet in een procedure en zeker niet met een onafhankelijke onpartijdige arbiter. We kunnen geen onderonsjes met één partij hebben over de inhoudelijke kwesties." Maar de NAM heeft dat eigenlijk tot het laatste volgehouden, om dat wel te doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus op de reactie die u en uw mede-arbiters misschien gaven "dat past hier niet, wij zijn onafhankelijk" ...

De heer **Schulting**:

Wij kaptten dat ook vaak af.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat heeft ze er niet van weerhouden om daarop terug te komen. Ik heb ook een aantal keren gezien dat de NAM de Arbiter aanschrijft vanwege, in NAM's woorden, onjuiste of onredelijke tussenuitspraken of uitspraken. Wat deden jullie met die brieven?

De heer **Schulting**:

Die brieven kwamen op mijn bureau terecht en die beantwoorde ik aan de NAM met korte briefjes met de strekking dat we daar niet op gingen, dat het geen pas gaf om buiten de procedure om dit soort brieven, die vol stonden met argumenten om een bepaalde kant op te denken, te schrijven. Als je je standpunt naar voren wilt brengen, is dat prima. Dat is ieders goed recht, maar doe dat dan ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In de procedure.

De heer **Schulting**:

... in de schriftelijke processtukken of op de zitting en niet nog eens in een apart briefje aan de Arbitrator.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dit was dan buiten de procedure om. Was dat dan om alsnog de zaak zelf te beïnvloeden of een komende zaak, dat het gaat over de toekomst, van: dit kan zo niet?

De heer **Schulting**:

Om te beginnen de zaak zelf.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U schreef korte briefjes terug: dit moet u in de procedure doen. Wat was daar de reactie op?

De heer **Schulting**:

Met die "korte briefjes" bedoel ik dat de brieven van de NAM inhoudelijk diep ingingen op allerlei aangelegenheden en dat ik ervoor waakte om datzelfde te doen in de vorm van een reactie.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus uw reactie was procedureel: dit hoort in de procedure?

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kunt u verklaren waarom dit dan buiten de procedure om werd gedaan door de NAM? Waarom konden ze dat niet in de procedure zelf inbrengen?

De heer **Schulting**:

Geen idee. Ik heb de NAM wel leren kennen als een organisatie die er moeite mee heeft gehad om de regie over het hele schadeafhandelingsproces los te laten en dit is daar wel een mooi voorbeeld van, maar er zijn er meer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Er zijn er meer. Misschien komen we daar nog op.

De heer **Schulting**:

Mag ik u er één noemen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Nou, ja.

De heer **Schulting**:

Het protocol is afgeschaft op 31 maart 2017. Hans Alders, NCG, is druk met het ontwikkelen van een nieuw protocol. Dat zou aanvankelijk al per 1 juli klaar moeten zijn. Daar circuleren concepten van. Die krijgt ook de Arbitrator onder ogen. Wij hadden daar de nodige kritiek op en commentaar. Dat deelden we bij de NCG en bij die gelegenheid werd eigenlijk keer op keer vanuit de NCG gezegd: ja, dat kun je wel willen, maar reken er maar niet op dat de NAM daar akkoord mee gaat. Dus de NAM is tot in ieder geval dat stadium nog steeds betrokken gebleven bij de totstandkoming van in dit geval een nieuw protocol, dus ook de schadeafhandeling.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Misschien moet ik op het punt van de brieven van de NAM toch nog even de vraag stellen: ging dat nou om enkele gevallen of kwam dat veel vaker voor? Aan welke orde van grootte moet ik dan denken?

De heer **Schulting**:

Het probleem is dat ik die brieven niet meer heb. Dus ik heb ze niet kunnen tellen. Ik denk dat het er zeker niet meer dan tien zullen zijn geweest.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U zei al: het waren geen kattenbelletjes, maar het waren hele epistels die vol stonden met argumenten. U bent oud-rechter. Wat vond u daarvan?

De heer **Schulting**:

Dat kan niet. Je kunt niet een een-tweetje met een rechter hebben in een procedure buiten de andere partij om. Dat behoort de rechter te bewaken en dus ook de arbiter in dit geval.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Op welk moment in de procedure stuurde NAM die brieven?

De heer **Schulting**:

Bijvoorbeeld naar aanleiding van een uitspraak of een tussenuitspraak. Ik denk dat het ook wel voorgekomen is dat we op een zitting al aangaven wat de verdere route zou worden en dat dat aanleiding is geweest voor de NAM om daar eens over aan de bel te trekken. Maar wat ik zei: het is ook wel

gebeurd na een einduitspraak. Dat is dus eigenlijk buiten de procedure om. Dat aspect speelde dan geen rol meer, maar er werd wel druk op gezet door de NAM vanuit de afhankelijkheid van de Arbitrer van de NAM door die woorden "in beginsel".

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat beoogde de NAM dan nog op zo'n moment, als het na een einduitspraak werd gestuurd?

De heer **Schulding**:

Ik denk twee dingen. Ik herinner me zeker één geval waarin de NAM met zoveel woorden gevraagd heeft om terug te komen op die uitspraak. Verder denk ik dat het de gedachte van de NAM is geweest: dit gaat ons geen tweede keer gebeuren. Dus een blik vooruit, naar toekomstige zaken.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Als een soort ...

De heer **Schulding**:

Als een soort waarschuwing.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Als een soort waarschuwing?

De heer **Schulding**:

Ja. Een waarschuwing in de zin van: hou er rekening mee, we hoeven de uitspraak niet uit te voeren. In beginsel wel, maar ja ...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Weet u nog wie die brieven schreven, van de NAM? Waren dat juristen van de NAM?

De heer **Schulding**:

Dat waren juristen van de NAM, ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Van de NAM zelf?

De heer **Schulding**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dit constateert u, als arbiters, dat dit gebeurt. Bij wie kaartte u dat aan?

De heer **Schulding**:
Bij de NAM zelf, in het overleg dat we met de NAM hadden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Op welk niveau heeft u overleg met de NAM?

De heer **Schulding**:
Met de juristen van de afdeling arbitrage, zoals het geloof ik werd genoemd. Dat is de afdeling die NAM vertegenwoordigt in de procedures. Daar spraken we mee, niet op directieniveau.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Het is niet bij de directeur aangekaart?

De heer **Schulding**:
Nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Heeft u een naam van degene met wie u dan sprak bij de afdeling arbitrage?

De heer **Schulding**:
Ja. Ik weet niet precies wat zijn functie was, maar dat was de heer Bouma, Sjaak Bouma.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Wat gaf u dan aan bij de NAM?

De heer **Schulding**:
Dat het geen pas gaf om op die manier de arbiter ervan te overtuigen dat hij het anders moest doen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
En wat was de reactie daarop?

De heer **Schulding**:
Daar kwam dan niet weer een schriftelijke reactie op. Nee. Hooguit een opmerking in een volgend overleg.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Ze namen het voor kennisgeving aan?

De heer **Schulding**:

De NAM liet het daarbij zitten en er zat ook weinig anders op. Als de NAM ons vroeg om terug te komen op een uitspraak of om terug te komen op een tussenuitspraak en wij zeiden "we doen het niet", dan houdt het op.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

We zien dat de Arbiter in november 2017 met een nieuw reglement gaat werken. Wat veranderde in de werkwijze van de Arbiter?

De heer **Schulding**:

Toen het begon te lopen vanuit het CVW liepen wij er begin januari 2017 tegenaan dat er 50 zaken per week, en toenemend, bij ons binnenkwamen. We hebben het er al even over gehad. We waren een kleine organisatie met vijf parttime arbiters, elk twee dagen in de week. We konden tien zaken per week afhandelen. Als je er dan 50 per week binnenkrijgt, dan moet je wat doen. Dus wij hebben direct aan de bel getrokken bij de NAM en de NCG. Het probleem zat 'm vooral in het reglement dat bepaalde dat in iedere zaak een schouw en een zitting zouden moeten worden gehouden. Dat kost heel veel tijd. We waren daar per zaak als arbiter wel één heel dagdeel aan kwijt. Toen hebben we voorgesteld om ook op te nemen in het reglement de mogelijkheid om een zaak buiten een zitting en zonder schouw af te doen, om meer snelheid te kunnen maken.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Buiten een schikking ...

De heer **Schulding**:

Buiten de zitting en zonder schouw.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoe kwam dat nieuwe reglement tot stand?

De heer **Schulding**:

Heel moeizaam. Uiteindelijk is het er, zoals u al opmerkte, pas in november van gekomen. Dus we hebben er bijna een jaar over gedaan. Dat heeft natuurlijk tot veel vertraging geleid, want al die tijd zaten wij wel vast aan die schouw en zitting vanuit het oude reglement. Een probleem hierbij was

dat NAM de voorwaarde stelde ... De NAM maakte een tweedeling tussen zaken: zaken met een geschatte waarde tot €4.000 -- daar had de NAM geen moeite mee -- en zaken met een waarde van boven de €4.000. De NAM vond dat de Arbiter in al dat soort zaken verplicht een deskundige zou moeten benoemen en dan bij voorkeur ook nog een deskundige die voorkwam op de lijst van het landelijk register van rechtbankdeskundigen. Ik weet het niet. De naam van het register is me even ontschoten, maar het was een lijst van de rechtbank, van rechtbankdeskundigen. Wij verzetten ons daartegen, omdat we het een te grote beperking vonden van de mogelijkheid van de arbiter om deskundigen te benoemen. Het is maar een bescheiden lijst, die lijst van de rechtbank, en dan moeten er ook nog deskundigen op staan die in dit specifieke werkterrein hun deskundigheid, hun expertise, hebben opgebouwd. Nou, het was maar een heel kleine vijver waar je in kon vissen, een vijver waarin dus vooral deskundigen voorkwamen waarvan wij wisten dat die in het verleden ook in opdracht van de NAM onderzoeken hadden gedaan met betrekking tot aardbevingsschade. Dus wij vonden het helemaal niks om dat soort deskundigen te benoemen en ook om ons daartoe te beperken. Daarnaast vonden wij het toch een veel te vergaande beperking van de vrijheid van de arbiter om in zaken te beslissen en om als arbiter te bepalen hoe de procedure loopt.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Wat zat daarachter bij de NAM?

De heer **Schulting**:

Ik denk dat de NAM ook op die manier grip wilde houden op de procedure, de regie wilde houden. In dat stadium speelt denk ik ook mee dat de NAM het vertrouwen in de Arbiter al behoorlijk kwijt was geraakt. Ik heb het geloof ik al eerder gezegd in dit verhoor, maar juist van de wijze waarop de Arbiter het bewijsvermoeden toepaste is de NAM geschrokken en daar wilde de NAM vanaf. Toen wij om een nieuw reglement vroegen of een aanpassing van het reglement, heeft de NAM daar ongetwijfeld aanleiding in gezien om te kijken of ze op deze manier, bij die schades boven de €4.000 altijd een deskundige benoemen, meer grip konden krijgen op de Arbiter. Hetgeen overigens merkwaardig mag heten, want zoals u weet is het protocol al stopgezet op 31 maart ...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Van datzelfde jaar, van 2017. De aankondiging van de NCG Hans Alders, en dat er halverwege dat jaar een nieuw protocol zou moeten zijn.

De heer **Schulting**:

Ja. Het leek er even op alsof Hans Alders had besloten om het protocol stop te zetten. Daarbij gaf hij als reden dat de roep uit de samenleving, de Groninger samenleving, toch vooral inhield dat de NAM uit de procedure moest. Dat zou de reden zijn geweest om het protocol stop te zetten. De NAM kijkt er net weer iets anders tegenaan. Ik heb dat de heer Schotman in zijn verhoor ook horen zeggen: de NAM wilde ook in dat stadium op afstand staan. Dat is net wel iets anders. Daar ligt het belang bij de NAM. De NAM wil op afstand staan. Dat is iets anders dan dat je zegt: we stoppen het protocol omdat de samenleving daarom vraagt.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Er is dus een beweging, met woorden, op gang om de NAM op afstand te plaatsen, maar ondertussen schetst u dat de NAM heel erg betrokken is bij hoe de Arbiter zijn werk moet organiseren.

De heer **Schulting**:

Zeker. Zeker.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Waarom was NAM daar überhaupt bij betrokken?

De heer **Schulting**:

Dat is te herleiden tot de samenwerkingsafspraken, waarin staat dat NAM verantwoordelijk is voor de schadeafhandeling. Zoals gezegd, leek het erop alsof de beslissing om het protocol te stoppen afkomstig was van Hans Alders. Hij bracht het ook naar buiten. Maar bij mij is er geen twijfel over dat de NAM zozeer geschrokken was van de Arbiter dat de NAM gedacht heeft: we moeten ervanaf en dan zit er niks anders op dan met het protocol stoppen. Het mag ook merkwaardig heten, gelet op bijvoorbeeld die samenwerkingsafspraken waarin de verantwoordelijkheid voor schadeafhandeling bij de NAM is neergelegd, dat de NCG op eigen houtje zou hebben beslist om met het protocol te stoppen. Ik denk niet dat er veel mensen zijn die dat geloven. Dat moet in ieder geval een beslissing zijn geweest van drie partijen -- NAM, EZ en NCG -- en ik denk dat NAM daarin de belangrijkste factor is geweest. Dan kun je je afvragen: en die andere partijen dan, waarom hebben die dat dan laten gebeuren? Misschien zou de commissie dat moeten onderzoeken.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Welke aanwijzingen heeft u ervoor om deze uitspraak te doen?

De heer **Schulting**:
Vaak is één en één twee en in dit geval ook.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dat moet u uitleggen.

De heer **Schulting**:
Ja, dat begrijp ik. We hebben het er al een paar keer over gehad dat de NAM geschrokken was van de Arbiter. Eh ... Ja ... Het is moeilijk voor te stellen dat de roep uit de samenleving om NAM uit de procedure te halen tot het stopzetten van het protocol heeft geleid. Om te beginnen weet ik niet waar die roep nou precies vandaan kwam. Eén ding was heel erg duidelijk: dat de NAM het vertrouwen in de Arbiter kwijt was. Bij het stopzetten van het protocol deed de merkwaardigheid zich voor ... Het was natuurlijk voor iedereen, maar ook voor de Arbiter een ingrijpend moment. Wij werden daardoor verrast. Wij wisten daar niets van. Wij zijn daar niet over geïnformeerd. Er is ons ook niet om advies gevraagd. Wij hoorden, net als ieder ander in Groningen, op 31 maart dat het was stopgezet. Het kan haast niet anders of die beslissing is niet op 31 maart genomen. Die moet eerder genomen zijn. Tegen die achtergrond, denk ik achteraf, is het ook wel voor de NAM merkwaardig geweest om daarmee om te gaan: enerzijds stoppen met het protocol en anderzijds komt de Arbiter die vraagt om een aanpassing van het reglement. Wij hadden op 31 maart nog niet direct in de gaten dat het stopzetten van het protocol ook het einde van de Arbiter betekende, maar dat bleek al heel snel toch wel zo te zijn. Er is een Kamerbrief van de minister, minister Kamp, van 13 april van dat jaar waarin de minister al aangeeft dat er een ocs zal komen, een onafhankelijke commissie schadeafhandeling, en dat de Arbiter dan niet meer nodig is. Dat was allemaal al bedacht en min of meer beklonken. Het moest alleen nog uitgewerkt worden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
We gaan hier straks op door. De heer Van der Vinne, oud-voorzitter van de Arbiter en uw voorganger als voorzitter, schrijft aan de enquêtemissie dat steeds meer mensen een zaak indienden bij de Arbiter. Ik citeer even uit zijn brief: "De procedure, die de Arbiter volgde om de zaken af te wikkelen, maakte een snelle afdoening van grote aantallen zaken onmogelijk. De

Arbiter stelde vervolgens een wijziging van de procedure voor, die het mogelijk maakte de zaken sneller af te doen. Toen bleek het ware gezicht van de NAM. Geschrokken door de grote toevloed van zaken richting de Arbiter begon de NAM de besprekingen over de wijzigingen te traineren en volstrekt onwerkbaar tegenvoorstellen te doen. Het duurde daardoor bijna een jaar alvorens de Arbiter verder kon met een snellere procedure." In hoeverre herkent u het beeld dat de heer Van der Vinne hier schetst?

De heer **Schulding**:

Dat is hetzelfde beeld dat ik hoop ik zojuist ook heb geschetst. Het heeft bijna een jaar geduurd en de NAM lag daarin dwars. Uiteindelijk is er iets uitgekomen waar we helemaal niet blij mee waren. Want die tweedeling en die deskundige zijn wel in het reglement gekomen, maar wij vonden het op dat moment onverantwoord om dwars te blijven liggen daartegen omdat we met die zaken verder moesten. Inmiddels was er heel veel gebeurd natuurlijk, in dat jaar. Het protocol was stopgezet. Dat is eigenlijk gebeurd nadat wij de NAM verzocht hadden om het reglement aan te passen. Dat hebben we geloof ik al in januari gedaan. In maart wordt het protocol stopgezet. De verwachting dat er snel een nieuw protocol zou komen, is niet uitgekomen. Het kabinet was demissionair. Er was op een gegeven moment ook een minister ...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U schetste net het voorbeeld van de rechtbankdeskundige die NAM als eis in de procedure wilde opnemen. Waren er nog andere voorstellen die NAM deed die onder de categorie "onwerkbaar tegenvoorstellen" te scharen zijn?

De heer **Schulding**:

Niet dat mij nu bijstaat, nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Op welke manier moeten wij het beeld begrijpen over dat er getraineed wordt, om wijzigingen van de procedure ...

De heer **Schulding**:

Daarbij moet u denken aan reactietermijnen, die er uiteindelijk toe hebben geleid dat op ons verzoek van januari, terwijl er toch een zekere urgentie achter zat, met al die zaken die bij ons binnenkwamen ...

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja. U kreeg er 50 per week binnen en u kon er maar 10 per week afhandelen.

De heer **Schulting**:

... pas in november tot een beslissing is gekomen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dus bijna een jaar.

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Kunnen we concluderen dat de NAM de inwerkingtreding van het nieuwe reglement traineerde en daarmee een versnelde schadeafhandeling saboteerde?

De heer **Schulting**:

Nou, "saboterer"? Nou, in ieder geval stond de handelwijze van de NAM er wel aan in de weg. Of dat nou tot een enorme vertraging of achterstand heeft geleid, dat valt wel te becijferen in die zin dat wij gedurende dat jaar maar tien zaken in de week hebben kunnen doen en dat er meer hadden kunnen zijn. Ja. In die zin leidt dat wel tot een extra achterstand. Maar we hadden wel genoeg zaken.

De **voorzitter**:

We zijn anderhalf uur bezig. We hebben toch nog meer vragen aan u. Ik stel voor dat we even schorsen. Ik verzoek de griffier om u even naar buiten te geleiden. Dan gaan we om 17.30 uur verder.

De vergadering wordt van 17.16 uur tot 17.29 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan weer verder en ik geef het woord aan mevrouw Kuik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We komen op een punt waar we al eerder bij stil hebben gestaan, november 2017. Na 31 maart, om precies te zijn. Op die dag kondigt de Nationaal Coördinator Hans Alders aan dat het schadeproces wordt stopgezet. Uiterlijk

1 juli moet er een nieuw schadeprotocol liggen. Wat betekende dit besluit voor de Groningers?

De heer **Schulting**:

In ieder geval onzekerheid en uiteindelijk is gebleken dat het voor de Groningers toch ook weer voor een enorme vertraging heeft gezorgd omdat anders dan aanvankelijk gedacht, het nieuwe protocol pas in maart 2018 van kracht is geworden, in de vorm van de oprichting van de TCMG en het daarbij behorende besluit. Het heeft dus een vertraging opgeleverd van zeg maar een jaar. En onzekerheid. Wat wij als arbiters zelf er treurig aan vonden, was dat wij in de korte tijd waarin wij aan het werk waren geweest, al wel signalen hadden gekregen dat onze werkwijze aansloeg bij de Groningers. Het leek erop -- ik zal het voorzichtig formuleren -- dat we toch een stap aan het zetten waren om het vertrouwen weer enigszins te herstellen. Dat lag niet helemaal aan ons, dat lag natuurlijk ook aan de opzet van de Arbiter, waarbij gekozen is voor onafhankelijke en onpartijdige oud-rechters, maar ik had wel de indruk -- wij hadden de indruk -- dat er stappen in die richting werden gezet. En tja, dat werd eigenlijk in één klap weer tenietgedaan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Werd het ook gedeeld door de verschillende partijen dat er stappen werden gezet?

De heer **Schulting**:

Wij hoorden dat wel van gedupeerden die zich daarover uitspraken, bijvoorbeeld op een zitting. Maar we hoorden het ook wel van Hans Alders.

Mij is verzocht om wat meer bij de microfoon te spreken. Ik doe mijn best, maar mocht het niet helemaal lukken, herinnert u mij daar dan nog eens aan.

Ik herinner mij nog een zogeheten kerstbijeenkomst van de NCG, eind december 2016, waarin Hans Alders op een zeer bevlogen wijze de medewerker van de NCG heeft toegesproken en daarbij ook nogal flink de loftrumpet heeft gestoken over de Arbiter: dat het allemaal goed ging, dat het vertrouwen in de Arbiter groot was en dat we stappen aan het zetten waren om te komen tot een herstel van het vertrouwen. Tegen die achtergrond is het des te merkwaardiger dat kort daarop het protocol is stopgezet. Ik suggereerde het al eventjes: de uitspraak daarover is gedaan

op 31 maart, maar het kan haast niet anders of het moet al heel veel eerder in gang zijn gezet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar u zag het niet aankomen, in ieder geval.

De heer **Schulting**:

Wij zagen het niet aankomen. Of Hans Alders het zag aankomen, weet ik niet, maar eind december stak hij nog de loftrumpet over ons en ik heb geen enkele reden om te twijfelen aan zijn oprechtheid op dit punt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Na die aankondiging gaat de NCG aan de slag met een nieuw schadeprotocol. Op welke manier werd de Arbitrer daarbij betrokken?

De heer **Schulting**:

De Arbitrer werd erbij betrokken door het leveren van commentaar op concepten die van de NCG afkomstig waren. Ik heb u al even voorgehouden dat bij die gelegenheden ... Ik ben daar persoonlijk misschien een paar keer bij geweest maar ik was toen nog geen voorzitter, dus ik voerde daar niet het voortouw in. Wij probeerden wel om commentaar te leveren op die concepten -- en deden dat ook -- en om aanvullingen en verbeteringen voor te dragen. Dan werd er keer op keer vanuit de NCG gezegd: denk maar niet dat dat lukt, want dat zal de NAM niet accepteren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Heeft u daar ook voorbeelden van, zodat wij een beetje een beeld krijgen bij wat voor suggesties dat waren?

De heer **Schulting**:

Nee, dat zou ik niet durven zeggen. Nee. Dat komt denk ik weer, omdat ... Deze terugkoppeling kregen wij als arbiters wel van onze voorzitter, maar ik zat niet iedere keer aan tafel om te discussiëren over die concepten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nee. Maar van de punten die werden ingebracht, kreeg u in de terugkoppeling terug dat de NCG zei: nou, een kleine kans dat dit er doorkomt.

De heer **Schulting**:

Nee: géén kans.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Geen kans?

De heer **Schulting**:

Geen kans dat het er bij de NAM doorkomt. Dat betekende dat op hetzelfde moment dat de NCG uitstraalde dat er gewerkt werd aan een nieuw protocol waar de NAM helemaal buiten stond, het ons duidelijk werd dat dat nieuwe protocol er alleen maar zou komen als het de instemming zou hebben van de NAM.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat werd u duidelijk op basis ook van deze reactie?

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Uiteindelijk heeft dat schadeproces een heel jaar stilgelegen. Had dit voorkomen kunnen worden? En hoe?

De heer **Schulting**:

Ja, natuurlijk had dat voorkomen kunnen worden. Om te beginnen had het protocol niet ingetrokken hoeven te worden wat ons betreft. Maar goed, wij zijn daar niet leidend in, dat is wel duidelijk. Ik denk ook dat ... Tja, in het algemeen kun je zeggen dat het onverstandig is om je oude protocol weg te gooien zolang je nog geen nieuw hebt. Het was beter geweest als men eerst een nieuw protocol had ontworpen en dan pas was gestopt met het oude protocol. En los daarvan: het is ingewikkelde materie, maar om een jaar te doen over het maken van een protocol is toch wel heel erg lang. Hans Alders ... of "de NCG", laat ik het zo zeggen, kwam er uiteindelijk niet uit en heeft toen, zoals u weet, de commissie-Hammerstein om advies gevraagd. En ja, die heeft daar natuurlijk ook enige tijd voor nodig gehad. Maar uiteindelijk heeft het allemaal heel erg weinig opgeleverd totdat er uiteindelijk, inmiddels onder een nieuwe minister, een flinke aardbeving plaatsvond in Zeerijp, in januari 2018 en, in mijn woorden, voor de minister de maat vol was. Toen moest het ervan komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U geeft aan: als het zo lang stilligt, was dan eerst doorgedaan met het oude schadeprotocol voordat dat nieuwe ...

De heer **Schulting**:

Ja, voordat je met iets nieuws begint, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U verwijst al naar januari 2018. Op de 31ste wordt het tijdelijk besluit mijnbouwschade gepresenteerd door de minister.

De heer **Schulting**:

Januari, zegt u?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Januari 2018. Met dat besluit wordt ervoor gekozen om de schadeafhandeling publiekrechtelijk te gaan regelen. De arbiters hebben voor schademeldingen vanaf 31 april 2017 geen rol meer. Was u betrokken bij dat besluit?

De heer **Schulting**:

Nee. Nee, nee.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

U wist er niets van dat het zou komen?

De heer **Schulting**:

Nee, dit is helemaal buiten de Arbitrator om gegaan. Ik wil u nog even mee terugnemen naar het begin. Wij zijn ingesteld door NAM, EZ en NCG. Als je het vergelijkt met de TCMG, waren wij maar een bescheiden organisatie, maar het was toch ook weer niet helemaal niks. Binnen een jaar zijn we afgeschaft. Wij wisten daar niets van. Er is niet met ons over gesproken, er is geen overleg geweest en ook achteraf hebben wij er niets over gehoord. Niet van de minister. De minister heeft ons niet uitgelegd waarom het zover moest komen. Gaandeweg, toen er een nieuw protocol in beeld kwam, hebben wij daar ook niets van gehoord. Wij zijn natuurlijk wel betrokken geweest bij de exercitie van de commissie-Hammerstein. En op het moment dat minister Wiebes ingreep en zei "nou moet er toch echt op korte termijn een protocol komen" en "ik doe het zelf wel", is er nog een consultancybureau bij gehaald. Er is toen ook nog een adviescommissie in het leven geroepen met onder anderen bestuursrechtelijk georiënteerde

wetenschappers; ik geloof dat onze voorzitter daar ook in gezeten heeft, maar weet niet helemaal zeker of dat zo is. Die hebben de minister geadviseerd. Uiteindelijk is er een protocol uit tevoorschijn gekomen, dat overigens weer niet spoorde met het advies van die adviescommissie, die, zo heb ik mij laten vertellen, in alle toonaarden de minister heeft gewaarschuwd voor het volgen van de bestuursrechtelijke weg. Maar die is er wel van gekomen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja, daar ga ik u nog een vraag over stellen. Ik sprak net over 21 april 2017, maar dat ging om 31 maart 2017; het is goed om dat even te herstellen. Over schademeldingen die er vanaf dat moment lagen, mocht de Arbiter geen uitspraak meer doen.

U gaf eerder in het verhoor aan dat de NAM erop uit zou zijn om de Arbiter te laten stoppen.

De heer **Schulting**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Kunt u dat toelichten? Wat tekende zich af dat jaar?

De heer **Schulting**:

Ik heb u al verteld dat vrij snel na het begin van de Arbiter wij via de NCG te horen kregen dat de NAM van ons geschrokken was. Dat had verschillende redenen. Er was bijvoorbeeld een zaak in Leens. Dat ligt nogal decentraal in Groningen, ver verwijderd van het Groningenveld. In Leens was in het verleden, dus voor de Arbiter, al wel schade toegekend door de NAM. Toen wij er kwamen naar aanleiding van een nieuwe schademelding, waren wij van plan om die schademelding ook in behandeling te nemen en te beoordelen. Daar schrok de NAM van, want die vond dat het zo ver verwijderd was van het Groningenveld dat een aardbeving er geen schade meer zou kunnen aanrichten. Het feit dat het in het verleden was gebeurd bij, in dit geval, de burens, mocht dan zo zijn, voortschrijdend inzicht bracht de NAM er nu toe om dat nu toch anders te bekijken. Daar hebben wij ons toen niets van aangetrokken; wij hebben die schade wel in behandeling genomen en mogelijk ook toegewezen, dat weet ik niet meer. Maar uit al dat soort gebeurtenissen concludeerden wij dat waar het vertrouwen uit de samenleving toenemend was, het vertrouwen van de NAM in ons snel afnam.

Daar komt dan nog bij het bewijsvermoeden en de wijze waarop wij dat toepasten en de gevolgen die dat had voor het toewijzen van schades. Dat bedoelde ik toen ik zei "één en één is twee"; dan kan het haast niet anders of de NAM, die in mijn opvatting toch vooral bezig is geweest om de regie te behouden over het hele proces, in wat voor fase dan ook, daar zozeer van geschrokken is dat ze dacht: willen we de grip weer terugkrijgen, dan moet in ieder geval die Arbitrator ertussenuit. Ik denk dat de NAM in die tijd heel goed bereid was om mee te deinen op de golven van boosheid en verloren vertrouwen vanuit de samenleving, maar niet bereid was om de regie los te laten, om haar grip op het proces te verliezen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat vond u ervan dat de schadeafhandeling publiekrechtelijk zou worden geregeld?

De heer **Schulting**:

Ik heb uw vraag niet goed verstaan.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat vond u ervan dat de schadeafhandeling publiekrechtelijk zou worden geregeld vanaf januari 2018?

De heer **Schulting**:

Als leek -- ik beschouw mijzelf niet als een jurist die zo deskundig is op het gebied van het bestuursrecht en de verschillen tussen het bestuursrecht en het civiel recht om daar echt iets verstandigs over te zeggen -- vond ik het onbegrijpelijk dat een kwestie die te maken heeft met aansprakelijkheid voor schade, die te maken heeft met schadevergoeding, die te maken heeft met bewijsrecht en ook met op het burgerlijk bewijsrecht georiënteerde wettelijk bewijsvermoeden, dat die problematiek ... dat iemand op de gedachte komt om die problematiek bij de civiele rechter weg te halen en bij de bestuursrechter onder te brengen. Dat heb ik niet kunnen begrijpen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat voor nadelen ziet u?

De heer **Schulting**:

Ik heb gezegd dat ik daar voorzichtig in wil zijn, omdat ik mij daar onvoldoende deskundig in voel. Ik weet dat er mensen zijn die zich daarover hebben uitgesproken, onder anderen professor De Bock in een artikel in het

Nederlands Juristenblad van januari 2019. Ook professor Bröring van de Rijksuniversiteit Groningen heeft zich daar wel over uitgesproken en zo zullen er wel nog veel meer zijn. Dat zijn mensen die er allemaal veel meer van afweten dan ik. Wat mijn punt bij deze kwestie is, is toch vooral het onbegrip voor dat de overheid, in dit geval EZ, tot de conclusie is gekomen dat het ondergebracht moest worden bij de bestuursrechter. Dan is de vraag -- ik hoop eerlijk gezegd dat de commissie haar onderzoek ook daarop zal richten -- waarom dat gebeurd is. Waarom is er niet gekozen voor de meest voor de hand liggende weg, om het onder te brengen bij de civiele rechtspraak? Wat zit daarachter? Als u het mij vraagt -- maar ja, dat is alleen maar hoe ik erover denk, ik heb daar geen enkele aanwijzing in de vorm van uitspraken of schrifturen van -- houdt dit ook weer verband met de angst om de grip op het hele proces te verliezen. Die angst heerste niet alleen bij de NAM, maar mogelijk ook bij de Staat. En als je afstand neemt van het proces door te zeggen "ga maar naar de rechtbank, naar de civiele rechtspraak en wij zorgen wel dat daar een snelle laagdrempelige procedure à la die van de Arbiter wordt ondergebracht", dan verlies je direct helemaal de regie over de verdere afhandeling. Dat zou een reden geweest kunnen zijn.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wij hebben de brief van de heer Van der Vinne, uw voorganger en ook voorzitter van de arbiters, goed gelezen. Ik wil u even een passage uit zijn brief voorhouden. "De mogelijkheid om de zaken door de rechtbank af te laten doen, is onvoldoende onderzocht." Dan schrijft hij een passage naar aanleiding van een ontmoeting, een kennismaking tussen de Arbiter Bodembeweging en de toenmalige voorzitter van de TCMG. Ik citeer: "Uit zijn uitleg" -- van de voorzitter van de TCMG -- "van de procedure bleek, dat een door het Instituut Mijnbouwschade aangewezen deskundige de schades zou gaan onderzoeken en adviseren of al dan niet sprake was van aardbevingsschade. Ingeval de deskundige oordeelde, dat er geen sprake was van aardbevingsschade, was het aan de eigenaar om met een deskundige zijnerzijds aan te tonen dat het oordeel van de eerste deskundige -- die door het Instituut Mijnbouwschade was aangewezen -- onjuist was. Daarmee kwam voor een groot aantal zaken de bewijslast weer op de eigenaar te rusten."

De heer **Schulting**:

Ik kan onderschrijven wat daar geschreven is, omdat ik ook bij die kennismaking aanwezig ben geweest. Het is inderdaad zo gezegd en daar

keken wij van op, om het voorzichtig te zeggen. Want op deze manier poets je eigenlijk het hele wettelijk bewijsvermoeden weer van tafel en is de schademelder terug bij af. Hij meldt zijn schade, niet bij de NAM, maar bij een commissie, die commissie zegt "het bewijsvermoeden is niet van toepassing", einde oefening. Het frappante is dat je iets dergelijks ook leest in de Kamerbrief van de minister van 13 april 2017. Daar schrijft de minister dat er een ocs zal worden opgericht, dat je bij die ocs je schade kunt melden en dat die ocs eerst zal bekijken of het bewijsvermoeden van toepassing is. Dat is eigenlijk hetzelfde. En als die ocs dan zegt "het bewijsvermoeden is niet van toepassing", moet de schademelder als ware er helemaal geen wettelijk bewijsvermoeden weer aan de bak om te bewijzen dat de schade wel door een beving is veroorzaakt. Het zijn dus eigenlijk twee mooie voorbeelden van heel snel na de komst van het bewijsvermoeden om het ook weer te keren.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

En de deskundigen die dan door het Instituut Mijnbouwschade zouden zijn aangewezen, weet u ook uit welke pool deskundigen dan zou moeten worden geput?

De heer **Schulting**:

Nee, dat weet ik niet.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dat weet u niet. Dank u wel.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het werk van de arbiters wordt gewaardeerd, maar we zien ook kritische geluiden. De Groninger Bodem Beweging schrijft: "Veel Groningers zijn de laatste jaren ontevreden geraakt over het optreden van de Arbitrer, en hebben zich verenigd in het Arbitercafé." In hoeverre was u op de hoogte van deze signalen?

De heer **Schulting**:

Weinig. Wij wisten van het bestaan van het Arbitercafé, maar we zijn er nooit geweest. Dus daar kan ik ook niet veel over zeggen. We wisten dat die signalen er waren, maar het bleef bij signalen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat was niet iets wat bij u werd aangekaart?

De heer **Schulting**:

Nee, absoluut niet. En wij voelden ons niet geroepen om naar het Arbitercafé ... Ik was natuurlijk wel nieuwsgierig, maar ik heb het al even eerder aangestipt: de onpartijdigheid van de Arbitrer brengt ook z'n beperkingen met zich mee. Wij voelden ons niet vrij om ons in zo'n gezelschap te begeven en om ze te overtuigen van hun ongelijk of wat dan ook.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan kom ik nog wel even op het punt dat de Groninger Bodem Beweging dan maakt. Die wijst erop dat er in heel veel zaken is geschikt voordat de Arbitrer tot een uitspraak kwam en schrijft: "Dat is ook in overeenstemming met het algemene beleid van de NAM: traineren, gedupeerden tegenwerken op alle mogelijke manieren, en als ze dan eindelijk murw zijn, met de rug tegen de muur staan, geen kant meer op kunnen, een financieel aanbod doen." Wat vindt u van deze kritiek?

De heer **Schulting**:

Ik zie nog niet goed wat de positie van de Arbitrer daarbij betreft.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Als ik het zo bekijk, zegt de Groninger Bodem Beweging: dan wordt er toch weer geschikt, nog voordat er een uitspraak komt van de Arbitrer.

De heer **Schulting**:

Er zullen heus mensen zijn geweest die daar niet tevreden over waren. Er zullen ook mensen zijn geweest die misschien niet tevreden zijn geweest over de opstelling van de Arbitrer in zo'n schikkingsproces. Dat zal heus voorgekomen zijn, maar dat was geen schering en inslag. Er zullen ook mensen zijn geweest die uiteindelijk, misschien na een nachtje slapen, toch niet tevreden waren over het bereikte resultaat. Dat kan allemaal en dat is jammer, maar het was niet de regel.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dan is er ook nog contact met de commissaris van de Koning, de heer Paas, en de Onafhankelijke Raadsman, de heer Klaassen, over signalen die zij hebben ontvangen over dat inwoners ontevreden zouden zijn. Wat vond u van deze signalen?

De heer **Schulting**:

Van die signalen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Die zij naar voren brachten.

De heer **Schulting**:
Uiteindelijk heeft het contact met deze beide heren geleid tot enige correspondentie. U kent die correspondentie. In die correspondentie worden wel een paar van die signalen toegelicht. Als ik het mij goed herinner, gaat één signaal ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Over het bewijsvermoeden, dat dat na juli 2019 op een significant andere manier is toegepast.

De heer **Schulting**:
Ja, dat wij daar geen vaste lijn in zouden hanteren. U moet dat zo zien. Het bewijsvermoeden is vastgelegd in de wet en de rechter en de arbiter zouden daar verdere uitleg en invulling aan moeten geven. Dat hebben wij gedaan. Ik denk dat het dan vooral gaat over het proces van het weerleggen van het bewijsvermoeden. Ik denk dat de Groningers op zich wel tevreden waren met de opstelling van de Arbiter, die inhield dat in de hele provincie het bewijsvermoeden gold. Daar valt weinig kritiek op te hebben, denk ik. Het gaat vooral om: hoe kun je het nou weerleggen en hoe hoog leg je daarbij te lat? Wij legden die lat hoog. Aanvankelijk zeiden we daarover in de uitspraak dat de NAM om te weerleggen zou moeten bewijzen ... Het zou in ieder geval vast moeten komen te staan of voldoende aannemelijk gemaakt moeten worden dat met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid de schade door een andere oorzaak zou zijn aangericht. Later krijgen we het panel -- dat is al genoemd -- dat ingesteld is door de TCMG. Het panel heeft ook een lat bedacht en wij vonden die lat van het panel wel een heel mooie lat, dus die hebben we overgenomen. Er zijn uitspraken waarin ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dus daar zien mensen een verschil en die vinden daar wat van.

De heer **Schulting**:
.... we de formulering hebben aangepast. Vervolgens is er ook nog weer, uiteindelijk, een uitspraak van de Hoge Raad gekomen -- in 2019 pas, overigens -- en die heeft weer een andere lat. En dat hebben we ook wel weer overgenomen. Maar neemt u van mij aan: wij pasten de formulering

aan, maar voor de hoogte van de lat, in ons besef, had dat geen enkel gevolg.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De formulering werd aangepast, maar de lat bleef gelijk.

De heer **Schulting**:

De lat, die bleef gewoon gelijk.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Voor de buitenwereld leek het ...

De heer **Schulting**:

Voor de buitenwereld leek het alsof wij daarmee aan het schuiven waren.

Dat is wel een punt waarvan ik achteraf zeg: daar hadden we meer informatie over moeten geven. Dat hadden we duidelijker kunnen communiceren, dat dit aan de gang was. Kijk, als de Hoge Raad iets over die lat zegt, kunnen wij als Arbiter daar niet zomaar van afwijken. We deden dat ook niet, maar we hadden daar meer uitleg over kunnen en moeten geven.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat betekende dit dan voor de gedupeerden?

De heer **Schulting**:

Niks. Dat heeft geen gevolgen gehad voor de uitkomsten van de procedures, maar ik kan me heel goed voorstellen dat het wel tot onrust heeft geleid en dat mensen daar onzeker van werden en dachten: wat doet die Arbiter nou?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Dank. Helder.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

In 2020 houdt de Arbiter uiteindelijk op te bestaan. Bent u tevreden over hoe de werkzaamheden van de Arbiter tot aan 2020 zijn afgerond?

De heer **Schulting**:

Uiteindelijk ben ik blij dat het ons gelukt is om nagenoeg alle bij ons ondergebrachte zaken tot een einde te brengen, maar het is niet vanzelf gegaan en over de manier waarop ben ik niet helemaal tevreden. Maar goed, eind goed, al goed.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat bedoelt u daarmee?

De heer **Schulding**:

Wij waren een organisatie waarvan op enig moment bekend werd dat het einde naderde. Dat naderende einde werd ook steeds duidelijker. Het is nog wel een paar keer een maandje opgeschoven, maar het werd steeds duidelijker wanneer de Arbiter ermee op zou houden. Wij hadden een aantal arbiters rondlopen -- dat waren allemaal gepensioneerde mensen -- maar daarnaast ook een hele batterij aan jonge juristen en mensen op de administratie die daar een baan hadden. Die kozen dus op enig moment vanwege dat naderende einde eieren voor hun geld en keken uit naar ander werk. Dat leidde tot een uitloop bij de Arbiter, een verschraling. Ik maakte mij daar in die tijd grote zorgen over, omdat de organisatie daarmee kwetsbaar zou worden. Uiteindelijk zijn we met een paar arbiters overgebleven zonder dat er enige ondersteuning was, maar toen was het einde wel heel dichtbij. Ik had liever gezien dat er bijvoorbeeld vanuit de NCG dan wel vanuit de TCMG -- de NCG ligt iets meer voor de hand omdat onze medewerkers ook ondergebracht waren bij de NCG, die dat faciliteerde -- een soort carte blanche was gegeven: ga maar gewoon door bij de Arbiter. Naar behoefte natuurlijk, want het aantal zaken nam af, dus de ondersteuning kon ook verminderd worden. "Ga maar gewoon door en je hebt bij ons in ieder geval een garantie dat je hier kunt blijven werken in een soortgelijke functie, ook als de Arbiter ophoudt te bestaan."

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Hoeveel zaken lagen er toen nog op de plank?

De heer **Schulding**:

Misschien zijn we het jaar ingegaan met 100 zaken, maar dat waren dan wel allemaal zaken die behandeld moesten worden en in heel veel zaken waren we ook nog weer afhankelijk van een deskundigenbericht. Het waren dus geen zaken waarvan de helft of 62% geschikt zou kunnen worden.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Wat complexere zaken?

De heer **Schulding**:

Ja.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Welke gevolgen had het wegvallen van de Arbiter voor de gedupeerden?

De heer **Schulting**:

Daar wil ik liever niet veel over zeggen, want ik heb het proces daarna niet meer echt gevolgd, alleen vanaf de zijlijn. Hoe de gedupeerden uit zijn bij de TCMG en later bij het IMG, daar kan ik vanuit eigen wetenschap niets over zeggen.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

In hoeverre is de Arbiter erin geslaagd om die snelle laagdrempelige onafhankelijke schadeafhandeling vorm te geven?

De heer **Schulting**:

Nou, we zijn een heel eind gekomen, maar we zijn daar wel gedwarsboomd door de NAM. Nou ja, misschien ook door EZ en de NCG door het protocol stop te zetten. We hebben het al even gehad over de noodzakelijke versnelling van de procedure die uiteindelijk heeft geleid tot het tweede reglement. Dat is niet van een leien dakje gegaan. Wij hebben zelf een snelle procedure op poten gezet die, nadat het tweede reglement was aangepast, erin voorzag dat een groot aantal zaken -- wij beoordeelden die zaken daar eerst op -- in aanmerking zou kunnen komen voor afhandeling zonder zitting en zonder schouw. Daar zijn we ook mee aan de slag gegaan. Dat heeft ons geleerd dat het afdoen van zaken zonder zitting geen goed idee was. Daar kwam veel kritiek op. Mensen willen toch hun verhaal kwijt en die willen een luisterend oor van de arbiter. Voordat we daar echt mee aan de slag konden, kwam het derde reglement. De fase waarin de NAM aan alle oude schadegevallen een aanbod doet ... Toen moesten wij weer pas op de plaats maken. Ik heb het nu denk ik over begin 2018, toen moesten wij weer, ook met onze versnelde procedure, pas op de plaats maken, omdat de NAM eerst dat aanbod zou moeten doen en we moesten afwachten wat dat opleverde, of dat tot overeenstemming leidde of niet. Pas daarna konden wij weer verder.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Heeft u alle zaken af kunnen wikkelen die er lagen?

De heer **Schulting**:

Op drie na.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Op drie na. Wat voor soort zaken waren dat?

De heer **Schulding**:

Dat waren drie mestkelderzaken. Die drie mestkelderzaken bevonden zich nog helemaal in de beginfase van de procedure. Daar moest nog van alles in gebeuren. Daar moest met name de schade nog onderzocht worden. We hebben daar toen nog wel offertes voor laten maken en die kwamen erop uit dat alleen het onderzoek van de schade in de tonnen zou lopen en dat het nog wel een halfjaar of langer zou gaan duren voordat het onderzoek zou zijn afgerond. Pas dan zouden we met die procedure door kunnen gaan. Toen hebben wij een oplossing gezocht voor die zaken. Met instemming van de TCMG en de schademelders zijn die toen ondergebracht bij de TCMG.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

In het begin van het verhoor gaf u aan: we zitten er als arbiters niet om jurisprudentie te maken. In het gebied was er veel aan de hand. Sommige zaken hadden misschien als er meer jurisprudentie was opgebouwd sneller tot een oplossing kunnen komen. Hoe kijkt u daarop terug?

De heer **Schulding**:

Ik denk het wel. Ik denk dat het een gemiste kans is en dat er te weinig is gedaan met de ervaringen opgedaan door de arbiters. Met name ook door zo snel dat protocol weer in te trekken, hebben we niet echt tot volle ontwikkeling kunnen komen, maar we waren een eind in de goede richting. Uiteindelijk waren wij natuurlijk maar een kleine organisatie en ook afhankelijk van gepensioneerde rechters. Het zou uiteindelijk niet gelukt zijn om daarmee door te gaan. Het had uitgebouwd moeten worden, natuurlijk. In mijn ogen had dat ondergebracht moeten worden bij de rechtspraak. Als u het goedvindt, zou ik daar graag nog iets over willen zeggen zo meteen. Wij hebben wel een aanzet gegeven. Ik denk dat dat een goede aanzet is geweest en dat we onvoldoende de kans hebben gekregen om daar in ieder geval zo veel richting aan te geven dat voor elke nieuwe oplossing, een nieuw protocol, daarbij zou zijn aangesloten. Dat had wel gekund, maar het is niet gebeurd. Van verschillende zijden is er ook op gewezen dat de arbiters daarin wel een voorbeeldfunctie zouden kunnen hebben. Dat heeft de minister onder andere gezegd bij de totstandkoming van het Besluit mijnbouwschade Groningen. Ook in het al wat vaker genoemde rapport van de Rijksuniversiteit Groningen is zo'n opmerking gemaakt, dat men bij elke nieuwe regeling zou kunnen profiteren, er ook goed aan zou doen, om te

kijken naar de ervaringen opgedaan door de Arbitrator Bodembeweging, om daarbij aan te sluiten. Ik heb het idee dat dat niet of in ieder geval onvoldoende is gebeurd.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Als u terugkijkt op uw tijd, zijn er dan nog zaken waarvan u zegt: dat hadden we anders moeten aanpakken?

De heer **Schulting**:

Ja. Ik heb al een paar voorbeelden genoemd, denk ik.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Ja, u heeft er twee genoemd.

De heer **Schulting**:

Misschien kunt u mij even helpen. De kritiek van de commissaris. Die noemde nog een ander punt.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Aan het begin van het verhoor heeft u gezegd: we hadden eerder naar die verzakkingen ... daar hadden we anders mee om moeten gaan.

De heer **Schulting**:

Ja. En we hadden wat meer moeten communiceren, naar buiten toe moeten brengen waar we mee bezig waren en hoe we daarin stonden. De verschuiving of eigenlijk de tekst waarmee je aangeeft hoe je het bewijsvermoeden kunt weerleggen, is daar een voorbeeld van en zo zijn er denk ik nog wel meer. In het algemeen kun je denk ik zeggen -- dat reken ik mijzelf aan -- dat we daar naar buiten toe, naar de samenleving toe, wat meer duidelijkheid over hadden moeten geven, zonder daarmee gezegd te willen hebben dat de samenleving daar uiteindelijk tekort mee is gedaan.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank, meneer Schulting. Wij zijn uitgevraagd als commissie. Zeer veel dank voor uw medewerking. Ik kijk naar de griffier en ik verzoek hem om u naar buiten te geleiden.

Dit was het laatste verhoor van deze week. Ook volgende week zullen er geen verhoren plaatsvinden in verband met Prinsjesdag op dinsdag en het debat over de Miljoenennota, de Algemene Politieke Beschouwingen die op woensdag en donderdag volgende week plaatsvinden. Het eerstvolgende verhoor zal plaatsvinden op maandag 26 september om 10.00 uur.

Sluiting 18.09 uur.